LUND UNIVERSITY

Exkursionsrapport till Närke våren 2017

Hagström, Mikael; Westberg, Martin; Arup, Ulf

Published in:
Lavbulletinen

2017

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Hagström, M., Westberg, M., & Arup, U. (2017). Exkursionsrapport till Närke våren 2017. *Lavbulletinen*, *2017*, 75-79.

Total number of authors:
3

Creative Commons License:
Annan

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Download date: 07. Nov. 2026

Exkursionsrapport till Närke våren 2017

SLF's vårexkursion gick till trakterna av Kumla och Örebro med Mikael Hagström som arrangör. En god skara människor hade slutit upp och trotsade de initialt urusla vädret, men som tur var bättrade det sig. Med på exkursionen var Martin Westberg, Samantha Fernandez Brime, Ulf Arup, Emil Persson, Sten Svantesson, Stefan Ekman, Linnea Eide-Ekman, Måns Svensson, Lovisa Fogelberg, Ola Hammarström, Jesper Wadstein, Björn Owe-Larsson, Toni Berglund, Anders Carlberg och Per Larsson.

21 april - Kvarntorp, Kumla
På fredagskvällen samlades en skara entusiastiska lavbotaniker för att i strid mot vett och väder ge sig ut i kulingvindar och kraftiga hagelskurar. Från början var tanken att studera den markanta Kvarntorpshögen, en rätt stor slagghög, men väder och vind gjorde att ett närliggande kalkbrott besöktes i stället. Regnet gjorde emellertid att det var allt annat än lätt att urskilja några detaljer på lavarna, men en del mycket intressanta arter kom med hem trots allt. På kalkklippor vid sjökanten fanns flera orangelavar, både orange och svarta former. Den svarta formen kom efter DNA-analys att bestämmas till *Pyrenodesmia microstepposa* (Fig. 1), en nybeskriven art som hittats en gång tidigare i landet men gått under namnet *Caloplaca atroalba*, som dock är en amerikansk art. Märkligt nog växte även *Athallia pyracea* direkt på kalkstenen istället för på bark som är dess normala substrat. Dessutom fanns en *Xanthocarpia* som varken är *X. marmorata* eller vitaktig orangelav *X. crenulatella* och således är något nytt, men detta släkte är svårt för de genetiska markörerna ger ingen klar bild av lämpliga artavgränsningar. Dessutom hittades *Hymenelia rhodopis* ny för Närke, även den på kalkstenen. Slutligen satt både *Myriolecis semipallida* och en eventuellt obeskriven *Myriolecis* bland orangelavarna. Det kan säkert finnas fler intressanta arter att finna under bättre betingelser.

22 april - Rankemossen
Lördagen bjöd lyckligtvis på betydligt bättre väder. Alltjämt var det lite blåsigt, men solen lyste från en klarblå himmel, bara avbruten korta stunder av enstaka

Fig. 1. *Pyrenodesmia microstepposa* från Hästhagsbrottet. Foto: U. Arup.

snöbyar. Turen gick till Rankemossen strax norr om Laxå i Närkes västra kant. Mossen är en välutvecklad högmosse som i stort sett är opåverkad av dikning. I den norra delen finns ett parti med en mosaik av småvatten och kring dessa finns också tydliga strängstrukturer. I anslutning till mossen finns lämningar efter en småskalig gruvverksamhet som övergivits för mer än 100 år sedan. Det var denna plats, gruvområdet och närliggande berghällar, som först tilldrog sig den glada gruppens uppmärksamhet. Välutvecklade kuddar med papillav *Pycnothelia papillaria* (Fig. 2) frodades på exponerade rundhällar tillsammans med bland annat pigglav *Cladonia uncialis*, kuddbägarlav *Cladonia strepsilis* och en art ur den rödfruktiga kochinillavsgruppen (gissningsvis kochenillav *Cladonia coccifera*). På en stubbe noterade vi den rödlistade vedskivlaven *Hertelidea botryosa* och på en låga den nyligen uppmärksammade *Xylographa rubescens* vars utbredning i Sverige vi fortfarande vet mycket lite om.

I gruvområdet fanns block och varphögar där vi noterade arter som mjölklipplav *Fuscidea praeruptorum*, och *Miriquidica pycnocarpa* (Fig. 3). Här växte också bitvis rikligt med en underart av letlav *Parmelia omphalodes* ssp. *discordans* som bland annat skiljer från ssp. *omphalodes* genom en negativ K-reaktion i märgen. Denna underart betraktas på många håll i världen som en egen art men detta bör undersökas närmare.

Gänget splittrades men de flesta gick ner i en intilliggande bäckdal som visade sig vara kraftigt påverkad av skogsbruk. En ostvänd ganska kraftig rasbrant hade klarat sig bättre och här fanns en hel del av de typiska arter som man kan förvänta sig i beskuggade silikatbranter i trakten. Skuggklotterlav

Fig. 2. Papillav *Pycnothelia papillaria*. Foto: U. Arup.

Gyrographa gyrocarpa och zonlav *Enterographa zonata* dominerade under överhängen och på lodytor trivdes *Lecidea phaeops*, mjöllav *Leproloma membranacea*, fjällig filtlav *Peltigera praetextata* och ådrig torsklav *Peltigera leucophlebia*. På en lite mer ljust belägen lodyta växte korallkronlav *Lopadium coralloideum* tillsammans med näverlav *Platismatia glauca*. Två arter som dock var nya för Närke är åderfjällig bägarlav *Cladonia cyathomorpha* och stiftdynlav *Micarea botryoides*, som satt sparsamt i mossan på lodytan. Annars var det mest mossfloran som tilldrog sig mest intresse på klipporna här. En fin förekomst av grov fjädermossa *Neckera crispa* frodades tillsammans med kuddmossa *Amphidium mougeottii*, platt fjädermossa *Neckera complanata*, kruskalkmossa *Tortella tortuosa*, klippfrullania *Frullania tamarisci* och blåsflikmossa *Lejeunea cavifolia* bland annat. Det fanns också lavar på träden här. Rikligt med skriftlav *Graphis scripta* växte på rönnarna tillsammans med bland annat fläcklav *Arthonia radiata*. Lite överraskande var fynden av havstulpanlav

Fig. 3. *Miriquidica pycnocarpa*. Foto: U. Arup.

Fig. 4. Mosskryptolav *Absconditella sphagnorum* på vitmossa. Foto: U. Arup.

Thelotrema lepadinum och kattfotslav *Felipes leucopellaea* som främst växte på ett par äldre granar tillsammans med gammelgranslav *Lecanactis abietina* och *Loxospora elatina*. Strax ovanför branten hittades liten spiklav *Calicium parvum* på en tall och på en låga noterades dvärgbägarlav *Cladonia parasitica*. Nere vid bäcken snokade Per dessutom upp slät kvistlav *Fellhanera bouteillei* och *Ramonia interjecta*, båda nya för Närke.

Även själva mossen besöktes och här noterades en del intressanta arter om än inte några stora rariteter. På de klena tallarna växer rikligt med *Pycnora sorophora*, *Lecanora hypotella* och *L. pulicaris* och på en blottad vedyta hittades en liten bål som kan vara staketflarnlav *Pycnora praestabilis*, men förekomsten var så liten att ingen kollekt togs så vi får leva med ovissheten här. På själva mossen finns en del *Cladonia*-arter, bland annat gulvit renlav *C arbuscula*, enstaka grå renlav *C. rangiferina* och fönsterlav *C. stellaris* men kanske framförallt svart renlav *C. stygia*, hedrenlav *C. portentosa* och fnaslav *C. squamata*. I den norra delen finns också en del mossebägarlav *C. subfurcata* och enstaka bägartrattlav *C. deformis*. Här hittades också den lilla svårupptäckta mosskryptolav *Absconditella sphagnorum* (Fig. 4). På stenblock ute på mossen växer också en ganska artrik lavflora om än med vanliga arter. Navellavarna svedlav *Umbilicaria deusta*, glatt navellav *U. polyphylla*, bronsnavellav *U. polyrhizza*, siktlav *U. torrefacta*, nordlig navellav *U. hyperborea* och snabellav *U. proboscidea* noterades på ett och samma block i den västra kanten. Ett nyfynd för Närke var den svårsamlade *Sarcogyne hypophaeoides* som ofta sitter med spridda apothecier på lodytor av silikatblock. Den skiljer sig från *S. hypophaea* och *S. clavus* genom att den har en fint strierad fruktkroppskant och ett svart hypothecium.

Lite trötta och hungriga for vi sedan in till centrala Laxå och intog en väl tilltagen och smakande middag på en restaurang med asiatisk profil. Kvällen avslutades sedan med årsmöte på Kumla vandrarhem i Kvarntorp.

23 april - Glanshammar

Söndagens utflykt gick till de kalkrika miljöerna vid Glanshammar. Här studerades bland annat en av områdets rariteter, kalkfranslav *Phaeophyscia constipata*. Martin fick dela med sig av det senaste om knagglavarna då knagglav *Toninia sedifolia* visat sig vara två arter och den i Glanshammar

ska heta *T. squamata* (Fig. 5). Här fick vi också titta på *T. aromatica* som växte i en liten skreva invid stora mattor av sammetslav *Thermutis velutina*. Annat som noterades här var traslav *Scytinium lichenoides*, flikig skinnlav *S. gelatinosum*, gulkantad dagglav *Physconia enteroxantha*, kalklav *Endocarpon adscendens* och ett roligt fynd av grå jordlav *Catapyrenium psoromoides*. På ett silikatblock hittade vi inte mindre än fem arter *Xanthoparmelia* och vi kunde bland annat studera skillnaderna mellan de två bruna förväxlingsarterna *X. loxodes* och *X. verruculifera* som växte bredvid varandra.

Efter en timme på en liten klippa i åkerlandskapet förflyttade sig gänget till ett lövskogsområde vid idrottsplatsen där ett av många stora kalkblock tilldrog sig särskilt uppmärksamhet. Här växte bland annat vit stjälkröksvamp *Tulostoma niveum* på nordsidan och på den södra sidan fanns en ganska rik förekomst av grå jordlav *Catapyrenium psoromoides*. Annat av intresse som noterades på undersidan av ett kalkblock nära parkeringen var liten kraterlav *Gyalecta subclausa* som är det andra fyndet i Närke, och miniatyrfjällav *Agonimia tristicula*. Dessutom växte en *Bacidia* som med viss osäkerhet bestämdes till *B. fuscoviridis*. Om detta är riktigt, är den ny för Närke.

Sista stoppet blev Glanshammar kyrka där vi kikade på lavar på gravstenar och träd på kyrkogården. Några kalkklippor strax utanför kyrkogården drog också till sig ett visst intresse.

Fig. 5. *Toninia squamata*. Foto: U. Arup.

Bland annat kan nämnas kritorangelav *Caloplaca soralifera* som satt blandat med blyorangelav *Caloplaca chlorina*, kransorangelav *Flavoplaca dichroa* och ytterligare en *Xanthocarpia* med obestämbar arttillhörighet. Även *Placopyrenium fuscellum* bör nämnas eftersom den är ny för Närke. På kyrkogårdsmuren satt dessutom rikligt med *Calogaya arnoldii*. Själva kyrkogården var inte så intressant även om det satt en hel del lavar på träden, dock huvudsakligen relativt vanliga arter

Vid lunchtid begav sig de flesta hemåt för att studera kollekter och vila upp sig inför den kommande exkursionen på Öland tillsammans med det brittiska lavsällskapet British Lichen Society.

Mikael Hagström, Martin Westberg & Ulf Arup